

SUSTAINABLE
FINANCE
LAB

INVESTEREN IN BREDE VEILIGHEID

Handreikingen voor een weerbare economie van
het Sustainable Finance Lab aan politieke leiders

Sustainable Finance Lab

Juli 2025

HANDREIKINGEN VOOR EEN WEERBARE ECONOMIE

Utrecht, juli 2025

Geachte (toekomstige) politieke leiders van Nederland,

Nederland gaat richting verkiezingen, en dat op een kritiek moment. Stijgende geopolitieke spanningen rechtvaardigen aandacht voor defensie. Maar meer uitgaven aan defensie mogen niet ten koste gaan van de weerbaarheid van de samenleving. Investeren in onderwijs, zorg, woningen en verduurzaming maakt onze samenleving weerbaarder en veerkrachtig. Het draagt bij aan onze veiligheid van binnenuit. Investeren in een duurzame economie voor iedereen: voor Nederland en voor Europa zijn deze investeringen minstens zo belangrijk als uitgaven voor het verdedigen van onze buitengrenzen.

Hoe we ons financieel systeem inrichten, is daarbij van grote invloed. Het Sustainable Finance Lab is opgericht om hierover mee te denken. Ingezette transitie in energie, materialen en voedsel kunnen worden versneld als de juiste investeringen worden gedaan door private én publieke partijen. Het gaat om investeringen in veiligheid, innovatie, duurzaamheid en brede welvaart die ons economisch fundament versterken en de veerkracht van Nederland en Europa vergroten. Dat vereist ook een stabiel financieel systeem.

De aanstaande verkiezingen bieden een kans hiervoor een agenda te creëren. We moeten ons richten op het borgen van toegang tot inkomen, water, voedsel, energie, onderwijs, zorg en woningen. Op verduurzaming, op een adequate defensie, en op management van water en (extreem) weer. Nederland kan veel beter, zowel technologisch als door slimmer en duurzamer te gaan werken en financieren. Deze brede agenda sluit aan bij de ambitie van de Europese Commissie en het Draghi rapport: onze capaciteiten versterken om uitdagingen

het hoofd te bieden en de strategische autonomie van Europa te versterken terwijl transitie op een duurzame, eerlijke en democratische wijze plaatsvinden.

In dit advies bieden wij twee handreikingen in de vorm van praktische suggesties die aan de basis kunnen staan van zo'n agenda.

Handreiking 1

Voor publieke investeringen als vliegwiel van een weerbare economie

Publieke budgetten in Europa en in Nederland staan onder druk, ook door toegenomen investeringen in defensie. Als gevolg van de NAVO-afspraken zal de EU grofweg EUR 600 miljard per jaar extra hieraan gaan uitgeven. Daarnaast vraagt het realiseren van de bindende klimaatdoelen een investering tussen EUR 400-800 miljard extra per jaar. Dat blijft nodig: niet investeren in de duurzaamheidstransities levert in de toekomst hoge herstelkosten op en zal ten koste gaan van veel levens. Bovendien bieden juist investeringen in de energietransitie een kans om strategische autonomie en het verdienvermogen van Nederland te versterken.

Slim zijn in plaats van schrappen is daarom het devies. Meer privaat geld zal naar maatschappelijk belangrijke investeringen vloeien als de overheid daarvoor de kaders schept en het goede voorbeeld geeft.

- De grootste bijdrage die de Nederlandse overheid en Europa hieraan kunnen leveren, is helder en langjarig beleid formuleren op gebieden als wonen, energie en natuur. Dan weten ondernemers en investeerders waar ze aan toe zijn, zodat ze hun geld in lange termijn investeringen durven steken. Een zwalkende overheid creëert risico's, stabiel beleid vermindert ze. Zo vergroot de overheid winstmogelijkheden voor bedrijven en investeerders. Bijvoorbeeld: het afschaffen van fossiele subsidies en het bekijven van CO₂ (en andere uitstoot) geeft innovatieve en duurzame bedrijven een eerlijke kans.
- Binnen zo'n stabiel kader kan de overheid het voortouw nemen door zelf te investeren en garant te staan. Met een klein deel overheidsinvesteringen, als signaal dat het menens is, wordt het aantrekkelijk voor private partijen om mee te doen. Er is geen gebrek aan geld, maar het moet richting krijgen. Alleen de overheid kan hierin de leidende en coördinerende rol spelen.
- Dat hoeft niet via de staatsschuld, het kan ook via organisaties als de voorgenomen combinatie van Invest-NL en Invest-International en de Europese Investeringsbank. Nederland heeft ook een sterke nationale

investeringsbank nodig. Die kan strategische transitie versnellen door innovatieve bedrijven helpen groeien, de aansluiting met de Europese Investeringsbank te versterken en bij te dragen aan het mobiliseren van Nederlands pensioenkapitaal. Het gecombineerde Invest-NL en Invest-International kan uitgroeien tot een volwaardige nationale investeringsbank.

- Voor maatschappelijke investeringen die het nationaal niveau overstijgen, is Europese financiering effectief en goedkoop. Gemeenschappelijke financiering, zoals dat bijvoorbeeld al via de Europese Investeringsbank gebeurt, moet geoormerkt worden voor Europese publieke goederen, zoals gezamenlijke energie- en transportnetwerken, hergebruik van materialen, technologische innovatie en Europese voedselketens. Gemeenschappelijke financiering versterkt de geloofwaardigheid van de eurozone als financiële eenheid en verdiept Europese kapitaalmarkten. De investeringen die zo mogelijk gemaakt worden zullen op termijn financieel en maatschappelijk rendement opleveren voor alle lidstaten.

Handreiking 2

Voor banken en bedrijven die meer en duurzamer investeren in de reële economie

Investeren in weerbaarheid en innovatie is niet alleen een verantwoordelijkheid van de publieke sector. Ook banken en bedrijven kunnen hun winsten en financiering daarvoor gebruiken. Maar terwijl er grote behoefte is aan veilige buffers en investeringen, wordt er veel uitgekeerd aan aandeelhouders. Zo lekt te veel geld weg, want aandeelhouders beleggen het geld meestal ook in financiële producten, niet in de reële economie. Ook binnen bedrijven zit veel geld vast in financiële producten. Financiële winst en waarde staan zo andere waarde(n) in de weg. Ook hier geldt dat meer privaat geld naar maatschappelijk belangrijke investeringen kan gaan, als dat door verstandig beleid aantrekkelijker gemaakt wordt en er duidelijke kaders zijn.

- Pensioenfondsen hebben hierbij een bijzondere kans en verantwoordelijkheid. Ze beheren veel geld namens Nederlanders, maar brengen dat grotendeels via asset managers naar buitenlandse beurzen en investeringen. In het gesprek tussen het Ministerie van Financiën, De Nederlandsche Bank, de pensioenfondsen en pensioenspaarders moet naar een betere verdeling gezocht worden.
- Een andere kans ligt bij de Volksbank. De Nederlandse overheid kan er een bedrijf onder rentmeesterschap ('steward owned') van maken. Dit is een bestuursvorm waarbij aandeelhouders de zeggenschap delen met klanten,

medewerkers en de maatschappij. Zo blijft ook bij een beursgang of andere privatisering de ruimte behouden om te bankieren voor alle belanghebbenden, vanuit gedeelde waarden.

- Om die waarden ook elders te borgen, kunnen er duidelijke kaders gecreëerd worden voor private investeerders in sectoren die raken aan eerste levensbehoeften, zoals voedsel, zorg, onderwijs, energie, natuur en sociale woningbouw. Dit kan in de vorm van limieten op schuldenlast, rentelasten en winstuitkeringen.
- Het bankenlandschap moet diverser, om Nederlandse ondernemers beter te financieren. Startups, scale-ups en het MKB worden nu vaak slecht bediend, omdat er in Nederland in feite maar één type grootbank is, met te weinig onderlinge concurrentie. De weerbaarheid van het financiële systeem wordt groter als andere typen banken meer kansen krijgen. Banken ten bate van specifieke innovatiedoelen en andere maatschappelijke opgaven. Daarbij aansluitend kan eveneens gedacht worden aan differentiëren van prudentieel toezicht.
- Ook kapitaalmarkten spelen een rol bij het financieren van start-up, scale-ups en het MKB. Er is een gebrek aan risicodragend kapitaal met een lange termijn horizon. Hierin kan een Europese kapitaalmarktunie een rol spelen, mits de voorstellen gericht zijn op een divers aanbod van kapitaal dat bijdraagt aan bedrijven en projecten die de weerbaarheid van de Europese economie vergroten.
- Tenslotte: goede duurzaamheidsrapportages op Europees niveau zijn essentieel om risico's te managen én kansen te identificeren. Dit betekent dat de huidige Europese rapportagerichtlijnen robuuster moeten zijn, en niet geschrapt moeten worden. Duurzaamheidsdata zijn essentieel om grip te houden op de toenemende risico's van klimaatverandering en biodiversiteitsverlies voor de financiële stabiliteit. Transitieplannen onderbouwd met goede data zijn hiervoor een essentiële bouwsteen. Toezichthouders, banken en financiële instellingen hebben hiervoor data nodig van bedrijven.
- De verantwoordelijkheid voor waardeketens ligt bij de bedrijven die in deze ketens opereren; dat vraagt informatie en data. De aansprakelijkheid door de Europese Due Diligence wetgeving geeft die verantwoordelijkheid vorm. Die moet effectiever en robuuster worden.

Tot slot

De veiligheid van Nederland en de Nederlanders staat niet alleen onder druk door de veranderende geopolitiek. Investeren in onderwijs, zorg, woningen en verduurzaming is juist nu nodig om onze samenleving weerbaarder en veerkrachtiger te maken. Het financiële stelsel speelt hierin een belangrijke rol, het moet stabiel zijn en tegelijkertijd bijdragen aan een duurzame en veerkrachtige economie. Hierin speelt de politiek en de overheid een belangrijke leidende rol. De verkiezingen zijn een kans om een nieuwe visie op Nederland en Europa neer te zetten. Wij wensen u daarom veel wijsheid en succes bij het schrijven van uw partijprogramma en zijn uiteraard graag bereid deze brief nader toe te lichten.

prof. dr. Dirk Schoenmaker (RSM, Erasmus Universiteit, co-voorzitter SFL)

Peter Blom (co-voorzitter SFL)

prof. dr. Harald Benink (Tilburg University)

prof. dr. Dirk Bezemer (Rijksuniversiteit Groningen)

prof. dr. Arnoud Boot (Universiteit van Amsterdam)

prof. dr. Wouter Botzen (Vrije Universiteit Amsterdam)

prof. dr. Rutger Claassen (Universiteit Utrecht)

Marleen Janssen-Groesbeek (Avans Hogeschool)

prof. dr. Kees Koedijk (Universiteit Utrecht)

em. prof. dr. Arjo Klamer (Erasmus Universiteit)

Brenda Kramer MSc. (directeur Sustainable Finance Lab)

prof. dr. Karen Maas (Open Universiteit, Impact Centre Erasmus)

dr. Friedemann Polzin (Universiteit Utrecht)

prof. dr. Ingrid Robeyns (Universiteit Utrecht)

prof. dr. Mark Sanders (Universiteit Maastricht)

em. prof. dr. Hans Schenk (Universiteit Utrecht)

dr. Hans Stegeman (hoofdeconoom Triodos Bank)

prof. dr. Irene van Staveren (Erasmus Universiteit Rotterdam)

drs. Rens van Tilburg (Sustinnova)

dr. Helen Toxopeus (Universiteit Utrecht)

em. prof. dr. Bert de Vries (Universiteit Utrecht)

em. prof. dr. Herman Wijffels (Universiteit Utrecht)

SUSTAINABLE
FINANCE
LAB